

**JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA QO'RQLASH
TEXNIKA ANJOMLARINING AHAMIYATI**

*O'zbekiston Respublikasi IIV huzuridagi Qo'riqlash departamenti
Ma'naviy-ma'rifiy ishlar boshqarmasi boshlig'i
podpolkovnik Mamadaliev Jamoliddin Ilxomidinovich*

Annotatsiya: Mazkur tezisda zamonaviy qo'riqlash texnika anjomlarining jamoat xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Xavfsizlik tizimlarining shakllanishi, ulardan samarali foydalanish tajribasi, zamonaviy texnologiyalarning afzalliklari va dolzarb muammolari haqida so'z boradi. Tezisda, shuningdek, qo'riqlash texnika vositalari yordamida huquqbuzarliklarning oldini olish, aholi osoyishtaligini saqlash va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda erishilayotgan natijalar, aniqlangan muammolar va ular uchun taklif qilinayotgan yechimlar keng yoritiladi.

Kalit so'zlar: qo'riqlash texnikasi, xavfsizlik, jamoat tartibi, huquqbuzarlik, texnologiya, jamiyat, zamonaviy vositalar.

Zamonaviy jamiyat rivojlanib borar ekan, unga xos bo'lgan xavf-xatarlar ham turlicha tus olmoqda. Shaharlar kengayib, aholi soni oshgani sayin insonlar xavfsizligiga bo'lgan talablar ortib bormoqda. Shu sababli davlat idoralari, xususiy tashkilotlar va jamoat joylarida xavfsizlikni ta'minlash masalasi tobora dolzarb tus olmoqda. Jamoat tartibi va osoyishtaligini saqlash, huquqbuzarliklarning oldini olish va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashda zamonaviy qo'riqlash texnika anjomlari muhim rol o'ynamoqda. Bunday vositalar nafaqat jinoyatchilikni kamaytirish, balki jarayonlarni tezkor nazorat qilish, kutilmagan hodisalarga tezkor javob berish va xavfsizlik madaniyatini shakllantirish imkonini bermoqda.

Yangi avlod texnika vositalari jamoat joylaridagi xavfsizlikni yuqori bosqichga olib chiqdi. Videokuzatuv kameralarining keng joriy qilinishi,

signalizatsiya va ogohlantiruvchi moslmalar, kirish-chiqishlarni nazorat sistemalari, harakat detektorlari va boshqa ko‘plab anjomlar kattalashib borayotgan xatarlarning oldini olishda, ayniqsa, samarali vosita bo‘lib chiqmoqda. Videokuzatuv vositalari huquqbuzarliklarni o‘z vaqtida aniqlash va ularga tezkor chora ko‘rish, shuningdek, sodir bo‘lgan jinoyatlarning guvohi bo‘lgan materiallarni saqlash imkonini yaratadi. Bu esa huquqni muhofaza qilish organlari uchun sud yoki tergov jarayonlarida muhim dalil sifatida xizmat qiladi [1].

Ko‘plab tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy xavfsizlik vositalari o‘rnatilgan hududlarda jinoyatchilik darajasi sezilarli kamaymoqda. Masalan, yirik shaharlarda yo‘l harakati qoidalariga rioya etilishini ta‘minlash uchun o‘rnatilgan videokuzatuv kameralarining samaradorligi aniqlandi. Shu bilan birga, maktablar, oliy o‘quv yurtlari va boshqa ijtimoiy muassasalarda qo‘riqlash texnika vositalaridan foydalanish, bolalar va yoshlarning himoyasini mustahkamlashga xizmat qiladi. Zamonaviy anjomlar, masalan, intelligent analitika tizimlariga ega videokuzatuv kameralari, yuzni tanib olish texnologiyasi va avto harakatlarga tezkor javob beruvchi signalizatsiya vositalari xavfsizlik sohasida katta o‘zgarishlarni olib kirmoqda. Ular nafaqat harakatlarni kuzatib, potentsial xavfli vaziyatlarni avtomatik aniqlashga ham imkon bermoqda. Bu esa, xavflarni kamaytirish, odamlarning o‘zini ishonchli his qilishiga xizmat qilmoqda [2].

Ko‘plab davlatlar, xususan, O‘zbekiston ham aholining xavfsizligini ta‘minlash, jamoat tartibini saqlash borasida zamonaviy texnologiyalardan keng foydalanishga e‘tibor qaratmoqda. So‘nggi yillarda poytaxt va yirik shaharlarda yuz minglab videokuzatuv kameralarining o‘rnatilishi jinoyatlarni ochish va oldini olish jarayonlarini tezlashtirdi. Bu kameralar orqali nafaqat ko‘chadagi, balki muhim inshootlar, transport vositalari, maktablar va kasalxonalar atrofidagi ahvol ham doimiy monitoring qilinmoqda. Bundan tashqari, ko‘plab kompaniya va tashkilotlar binolar, ofislar, omborxonalarda

biometrik kirish-chiqish nazorati o'rnatib, begona shaxslarning kirishini oldini olmoqda. Maxsus harakat detektorlari va signalizatsiya moslamalari kutilmagan hodisalar yuzaga kelganda tezkor chora ko'rish imkonini beradi. Jamoatda xavfsizlikka oid texnik vositalardan foydalanish aholining xavfsizlik madaniyatini oshiradi. Odamlar bu kabi tizimlardan xabardor va foydalanishga o'rgangan sayin, ular o'z harakatlari uchun mas'uliyatni yanada chuqurroq his eta boshlaydi. Eng muhimi, zamonaviy anjomlarning joriy etilishi jinoyatchilik darajasi va xavfli vaziyatlarni kamaytiradi, fuqarolar esa o'zini yanada erkin va osoyishta his etadi [3].

Biroq, qo'riqlash texnika anjomlaridan keng foydalanishda ayrim dolzarb muammolar ham mavjud. Eng avvalo, shaxsiy hayotni himoya qilish masalasi jiddiy xavotir uyg'otadi. Videokuzatuv kameralarining haddan tashqari ko'p soni ayrim hollarda insonlarning shaxsiy hayotiga aralashuv sifatida baholanmoqda. Shu sababli, bu borada xalqaro tajribalardan kelib chiqib, axborotlarni himoyalash va foydalanishning yasal tartiblarini mustahkamlash muhim.

Yana bir muammo texnik vositalarning moliyaviy sarf-xarajati va ularni doimiy texnik xizmat talabi bilan bog'liq. Videokuzatuv tizimlarining to'liq ishlashi hamda ma'lumotlarni xavfsiz saqlash uchun katta resurs talab qilinadi. Bundan tashqari, texnologiyalar tez yangilanib borayotganligi sababli, doimiy ravishda yangilab borish ham zarur. Ko'plab hududlarda internet va elektr energiyasi bilan bog'liq infratuzilmaning to'liqligi ham qayd etilishi kerak. Chunki, zamonaviy texnik vositalar samarali ishlashi uchun mustahkam tarmoq va elektr ta'minoti zarur.

Bugungi kunda sun'iy intellekt, "aqlli shahar" kontseptsiyasi, bulutli saqlash tizimlari, "IoT" – internet narsalar texnologiyalari qo'riqlash anjomlarini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Yuzni taniy oladigan kameralar, avtomatlashtirilgan xavf detektorlari, har qanday favqulodda vaziyatda to'g'ridan-to'g'ri tezkor xizmatlarga signal berishga mo'ljallangan mobil

illovalar hayotimizga kirib kelmoqda. Bu jarayonlar, albatta, xavfsizlik madaniyatining yuqori darajada shakllanishiga xizmat qiladi. Ijtimoiy tarmoqlar, onlayn do‘konlar va internet xizmatlarining kengayishi ortidan, kiberxavfsizlik masalasi ham dolzarb bo‘lib bormoqda. Zamonaviy qo‘riqlash vositalari, shuningdek, virtual xavflarni ham barvaqt aniqlashga va oldini olishga xizmat qilmoqda. Foydalanuvchilar ma’lumotlari, video va audio yozuvlar, shaxsiy axborotlar ishonchli himoya qilinishi ham doimiy e’tiborni talab qiladi [4].

Zamonaviy texnik vositalarni joriy etishda davlat idoralarining o‘rni beqiyos. Aholi xavfsizligini ta’minlashga qaratilgan sanoqli dasturlar, qo‘riqlash texnika vositalarini xarid qilish va hududlarni jihozlash uchun ajratilayotgan mablag‘lar, maxsus texnik xizmat ko‘rsatish markazlarining faoliyati muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bundan tashqari, fuqarolarning xabardorligini oshirish, xavfsizlik sohasida malakali mutaxassislarni tayyorlash, zamonaviy anjomlardan to‘g‘ri va samarali foydalanish ko‘nikmalarini shakllantirish ham davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biridir. Xalqaro tajribalarni o‘rganish va hamkorlik aloqalarini kuchaytirish orqali O‘zbekiston ham zamonaviy xavfsizlik sohasida tez orada o‘z natijalariga erishmoqda. Ko‘plab xorijiy kompaniyalar bilan birgalikda ishlab chiqilayotgan loyihalar, yangi texnologiyalarning tez va sifatli tatbiqiga imkon bermoqda [5].

Xulosa

Zamonaviy jamiyatda jamoat xavfsizligini ta’minlashda qo‘riqlash texnika anjomlarining o‘rni va ahamiyati yuqori baholanadi. Ular fuqarolarning osoyishtaligi, mulk va shaxs hayotini himoya qilish, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash, shuningdek, huquqbuzarliklarni oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi. Yuqorida ta’kidlanganidek, texnik vositalardan foydalangan holda xavfsizlik holatini doimiy monitoring qilish, tezkor vaziyatlarda aniq va o‘z vaqtida qaror qabul qilish jarayonini osonlashtiradi.

Hozirgi kunda texnologiyalarning taraqqiyoti yangi imkoniyatlar va xizmatlarni yaratmoqda. Sun'iy intellekt asosida ishlaydigan tizimlar, raqamli xavfsizlik, "aqlli shahar" loyihalari – bularning barchasi jamiyatda xavfsizlik madaniyatini mustahkamlashga xizmat qiladi. Bu borada aholining xabardorligigi va ishtiroki ham muhim ahamiyat kasb etadi. Natijada, nafaqat jamoat tartibi, balki har bir fuqaroning shaxsiy xavfsizligi ta'minlanadi. Kelajakda texnologik taraqqiyot bilan hamohang ravishda qo'riqlash anjomlarining imkoniyatlari ortadi, shuningdek, huquqiy va axloqiy jihatlar ham doimo ahamiyat kasb etadi. Xavfsizlik masalasiga kompleks va tizimli yondashuv orqali har bir inson va butun jamiyat manfaatlari himoya qilinadi. Bu esa, zamonaviy taraqqiyot sari ishonchli qadamlarni bosib o'tishda muhim omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Qurbonov S., Norboyev O. "Jamoat xavfsizligini ta'minlashda zamonaviy texnika vositalarining o'rni." — Toshkent: Adabiyot, 2020.
2. Niyozov M.J. "Videokuzatuv tizimlarining huquqbuzarliklarni oldini olishdagi ahamiyati." — "Xavfsizlik va jamiyat" ilmiy-amaliy jurnal, 2019, 2-son.
3. Karimova G.B. "Axborot texnologiyalari va jamoat xavfsizligi: yangi imkoniyatlar va muammolar." — "Texnologik taraqqiyot" ilmiy jurnali, 2021, 3-son.
4. Kenjayev Sh.B. "Jamoat tartibini mustahkamlashda texnika anjomlaridan samarali foydalanish tajribasi." — Xalqaro konferensiya materiallari, Samarqand, 2022.
5. Rustamova Z.X. Qayumov D.I. "Sun'iy intellekt va xavfsizlik sohasidagi innovatsiyalar." — "Zamonaviy texnologiyalarning integratsiyasi" to'plami, 2023.

6. Safarov M.S. “Jinoyatchilikka qarshi kurashda signalizatsiya vositalarining dolzarbligi.” — “Yangi imkoniyatlar va ratsional yechimlar” ilmiy jurnal, 2018, 4-son.

7. Fedorova A., To‘xtayev S. “Aqlli shahar texnologiyalarini jamoat xavfsizligida joriy etish.” — Toshkent, Innovatsion loyihalar majmuasi, 2024.

